

tokában új munkapartnerekhez jussanak, és egymásnak kölcsönös előnyöket biztosíthatassanak.

6. Az MKSZ valamennyi tagját felkértük, hogy valós problémáikat, terveiket juttassák el az elnökséghez, hogy ezek figyelembevételével tarthassuk meg *közgyűlésünket*, amelyen előterjesztjük éves *munkatervünket* is. Elsőként küldték be ötleteiket a Somogy Megyei Könyvtár és a balatonfüredi Városi Könyvtár.

További terveink

- ▶ A *határon túli és hazai* könyvszakma rendszeres együttműködésének megszervezése, elsősorban a Madách, Zenit és Kriterion kiadókkal a már kialakult kapcsolatokra támaszkodva, és a továbbiakban bevonva a vajdasági, kárpátaljai és nyugati intézményeket is.
- ▶ *Magyar Könyv* címmel havi folyóiratot létesítünk a hazai, határon túli és az egyetemes könyvszakma információáramlásának felgyorsítására. A tervezett rovatok: A nemzetközi könyvvilág hírei – Határon túli magyar könyvek – A honi könyvszakma eseményei – Az információáramoltatás új technikái – Álláskereslet és kínálat a könyvszakmában – A könyv és az alkotóművészek: írók, képzőművészek, filmesek, muzsikások – Könyves rendezvények – Kiadó kerestetik – Olvasói oldal – Vitafórum.
- ▶ Mint említettük, a könyvszakmán belüli egyetlen ágazat, amelynek nincs saját szakmai szervezete, a több száz, szétszórtan működő könyvesbolt. E hiány pótlására az MKSZ külön *könyvesbolti tagozatot* hoz létre, jobb tájékoztatásuk és érdekvédelmük elősegítésére.
- ▶ Az MKSZ gesztorságot vállalt az 1994. március 10–13. között zajló *VI. Budapesti Nemzetközi Könyvkiállítás* mint az *EXPO '96 előrendezvénye* felett, továbbá a londoni, frankfurti, bázeli és egyesült államokbeli vásárok közreműködésével,

és a Japán Alapítvány támogatásával tartandó *World Book Expo '96* szervezésében.

- ▶ Hangsúlyt helyezünk arra, hogy az előbbi rendezvények magyar szervezésben és irányítás alatt működjenek. Ebből a célból fokozni kívánjuk együttműködésünket a *Magyar Rendezvényszervezők Szövetségével*, többek között a könyvszakmai rendezvények összehangolására.
 - ▶ Részt kívánunk venni az *Ünnepi Könyvhét* megszervezésében, amelyen az MKSZ-ben tömörült kiadókon és terjesztőkön kívül a könyvesboltok, továbbá a könyvtárak egyéni vagy kollektív megjelenését is lehetővé kívánjuk tenni.
 - ▶ Az illetékes szervezetekkel együttműködést kívánunk kialakítani a *közép- és felsőfokú oktatási intézmények jobb könyvellátásának* elősegítésére. Ugyancsak tervezzük az elfekvő készletek hozzáférhetővé tételét az ezt igénylő könyvtárak számára.
 - ▶ A könyvtárak és kiadók *visszaajelési rendszerét* is kidolgozzuk (pl. hiánykönyvek megjelentetése, utánnomási javaslatok, "kívánságbank" stb.), rendszeres információcsere révén.
 - ▶ Az illetékes pénzügyi szervezetekkel együttműködve tervezzük a könyvszakmára szabott *hitelstruktúra* kialakítását, az MKSZ szakmai garancia háttérrel.
 - ▶ Stabil *munkakapcsolatok* kialakítását kezdtük meg az MKM illetékes főosztályaival, a Főpolgármesteri Hivatallal, a Parlament Kulturális Bizottságával, a Magyar Könyvalapítvánnyal, szakértői tevékenységet vállalva szabványügyi, privatizációs és más könyvszakmai kérdésekben.
- A Magyar Könyvszakmai Szövetség (1476 Budapest, Pf. 225., telefon: 156-0498, telefax: 155-3779) nyitott minden érdeklődő intézmény és magánszemély számára.

Balázs András
(az MKSZ elnöke)

Országnevek kódjai

Az országnevek jelölésére az egyetemesen alkalmazható kódok iránti igény már régen nyilvánvalóvá vált. Ez a felismerés vezette a *Nemzetközi Szabványügyi Szervezetet*, hogy kidolgozza az országnevekre vonatkozó kódokat. Először 1974-ben jelent meg az *ISO 3166 Országnevkód szabvány*, amelynek azóta további három kiadása készült el.

E területen azonban gyakoriak a változások, pl. új országok, független államok alakulnak vagy szűnnek meg, s ez nem követhető mindig a szabvány azonnali korszerűsítésével. Éppen ez tette szükségessé az úgynevezett *ISO 3166 Maintenance Agency; Karbantartó szervezet* létrehozását, amely a Német Szabványügyi Intézetben működik. (Munkájáról a későbbiekben még szó lesz.)

Előljáróban annyit, hogy a Karbantartó szervezet fő feladata az országnevek kódjainak megalkotása, a kódokban bekövetkezett változások nyilvántartása, valamint a róluk szóló tájékoztatás, amelyet a szabvány két kiadása között a Karbantartó szervezet úgynevezett *Newslettter*iben ad közre, s küldi meg azoknak az ISO-tagországoknak, amelyek rendelkeznek az ISO-szabvány nemzeti változatával. 1977-ben jelent meg az *MSZ 3410 Országnevek kódjai c. szabvány*, amely a magyar szerzőségű, hasonló témájú *KGST SZT 252:1976* honosítása volt. (Akkor politikai okok miatt az MSZ-szabvány nem felelt meg teljesen az ISO-szabványnak pl. Nyugat-Berlin státusának eltelmentes értelmezése miatt.) Most viszont megjelent az *MSZ ISO 3166:1992 Országnevek kódjai c. szab-*

vány; amely mint azt azonosító jelzete is mutatja, teljesen megfelel az ISO 3166:1988-nak, de tartalmazza az 1992. március 24-ig bekövetkezett és a Karbantartó szervezet által elfogadott, illetve jóváhagyott változásokat is.

* * *

Az ISO 3166 nemzetközi szabványt az ISO/TC 46 Információs és Dokumentációs Műszaki Bizottsága készítette a következő nemzetközi szervezetekkel együttműködésben: Vámügyi Együttműködési Tanács (CCC), Nemzetközi Táviró- és Telefon-tanácsadó Bizottság (CCITT), Egyesült Nemzetek Európai Gazdasági Bizottsága (ECE), Egyesült Nemzetek Mezőgazdasági és Élelmezési Szervezete (FAO), Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (IAEA), Nemzetközi Légiforgalmi Szövetség (IATA), Nemzetközi Kereskedelmi Kamara (ICC), Nemzetközi Hajózási Kamara (ICS), Könyvtárügyi Szervezetek Nemzetközi Szövetsége (IFLA), Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (ILO), Nemzetközi Távközlési Unió (UT), Nemzetközi Vasúti Unió (UIC), Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ/UN), Egyesült Nemzetek Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája (UNCTAD), Egyetemes Postaunió (UPU), Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) és az Egészségügyi Világszervezet (WHO). Ez a felsorolás is érzékelteti a szabvány rendkívül széles körű alkalmazását.

Az országnévkód szabvány minden olyan esetben használható, amikor az országok, illetve földrajzi egységek (területi egységek) kódolt formájú kifejezésére van szükség. A nemzetközi szabvány az Egyesült Nemzetek Statisztikai Hivatala által készített, *Az Egyesült Nemzetek szabványos statisztikai célú ország- és területkódjai* c. kiadványban található jegyzék alapján készült; a független, illetve önálló államisággal rendelkező országok, valamint földrajzi egységek (területi egységek) nevét és kódjait tartalmazza.

A területi egységek neve megfelel az Egyesült Nemzetek konferenciaszolgálati osztálya *Terminology Bulletin* című kiadványában közlőeknek. A földrajzi teljesség megközelítése érdekében azonban a szabvány további területi egységeket is tartalmaz. A szabványban felsorolt területi egységek (továbbiakban országok) a mai állapotnak felelnek meg, és nem tükrözik a korábbi történelmi állapotokat.

A szabvány általános célokra kétjegyű betűkódokat (úgynevezett ISO alfabetaikus kétjegyű országcódokat) állapít meg, elsősorban ezeket ajánlja a nemzetközi cserében való használatra. Ahol lehetséges, a kódok a területi egység angol megnevezésének vizuális asszociációját biztosítják, elkerülve a földrajzi vagy geopolitikai helyzetre való utalást. Ennek megfelelően pl. Magyarország angol neve *Hungary*, kétjegyű betűkódja pedig *HU*.

A magyar szabvány a nemzetközi szabványnak megfelelően tartalmazza az országok magyar nyelvű

rövid megnevezését, illetve a rövid megnevezés mellett – ha létezik ilyen – feltünteti az ország teljes megnevezését is. Pl.:

Magyarország

Magyar Köztársaság

Az országok magyar nyelvű hivatalos elnevezését a Földrajzi név bizottság, a Külügyminisztérium, valamint az MTI szakértőinek bevonásával állapították meg. A szabvány háromjegyű betűkódokat (úgynevezett ISO alfabetaikus háromjegyű országcódokat) közöl azokra a sajátos esetekre, amikor az ilyen kód alkalmazása külön előnnyel járhat. Magyarország háromjegyű betűkódja *HUN*.

Azokra az esetekre, amikor a számjegyes kód alkalmazása előnyt jelent, a szabvány a 000-899 sorozatból háromjegyű számkódot (ISO numerikus háromjegyű országcódokat) közöl, amelyek többsége az Egyesült Nemzetek Statisztikai Hivatalától származik. Például Magyarország számkódja *489*.

Az ebben a szabványban megtalálható, de az Egyesült Nemzetek statisztikai célú ország- és területkódjai között nem szereplő területi egységekre a Karbantartó szervezet az ENSZ Statisztikai Hivatala által erre a célra rendelkezésre bocsátott kódokat osztja ki.

* * *

A Karbantartó szervezet feladatai a következők:

- ▶ országok pótlása és törlése, szükség szerint kódok kiosztása az önmaga által meghatározott belső szabályokkal összhangban;
- ▶ tanácsadás a használóknak a kódok alkalmazására;
- ▶ országok, kódok és meghatározásaik jegyzékeinek folyamatos nyilvántartása és szétosztása;
- ▶ az utalójegyzék folyamatos vezetése az összes országcódról és használatuk időtartamáról.

Az országok jegyzékében elvégzendő pótlások, törlések és más változások, továbbá kódok fenntartása esetén a Karbantartó szervezetnek a következő követelményeket kell figyelembe vennie.

Az országok jegyzékében elvégzett pótlásoknak az Egyesült Nemzetek Statisztikai Hivatalától kapott vagy kért tájékoztatáson kell alapulniuk.

A kódokat a Karbantartó szervezet állapítja meg, és azt egyeztetni az adott ország illetékes hatóságával, s csak annak jóváhagyásával válik véglegessé a megállapított kód.

Az országok jegyzékéből való törléseket az Egyesült Nemzetek Statisztikai Hivatalából származó tájékoztatás vagy jogos kérés alapján kell elvégezni. A törlésről a Karbantartó szervezet gondoskodik.

A fenntartott kódok jegyzékét a Karbantartó szervezet vezeti, és kérésre megküldi. Fenntartásokra a következő esetekben van szükség:

- ▶ Megszűnt kódok a változás után legalább öt évig nem használhatók.
- ▶ Bizonyos kódjelölések, amelyek az ISO 3166 szabvány kiadásakor már megvoltak, de különböznek

azoktól, amelyeket e szabvány megállapít, meghatározatlan ideig nem használhatók más országok jelölésére. Ez vonatkozik a következőkre:

- a Közúti Forgalmi Konvenció (1949 és 1968) keretében bejelentett országjelölések;
- a Szellemi Tulajdon Világszervezete által sajátos célokra megállapított kódok;
- a teheráru-konténerek azonosítására használatos azonosító jelölések (lásd ISO 6346 Teheráru-konténerek. Kódolás, azonosítás és jelölés).

Az új kódok kialakításának megvannak a szabályai, amelyeket a szervezetnek be kell tartania. S akkor még nem beszéltünk arról, hogy olykor politikai kérdések miatt is elhúzódhat a kódok megalkotása, és a többszöri egyeztetés igen időigényes feladat.

Mint említettük, az első nemzetközi országnévkód szabvány 1974-ben jelent meg. Természetesen az elmúlt 18 év folyamán is történtek változások, de ezek általában Európától távoli kontinenseken következtek be, s nem befolyásolták külkapcsolatainkat olyan mértékben, mint napjaink változásai. Kontinensünkön új országok jönnek létre, amelyek a nemzetközi kapcsolatokban jelentős szerepet töltenek be. Az élet pedig nem áll meg. A nemzetközi kapcsolatok (adatcsere, információcsere, kommunikáció, vám, kereskedelem, szállítás stb.) területén gyors intézkedést követelnek a változások.

Az új országok kódjainak gyors megalkotása komoly kihívást jelent a Karbantartó szervezetnek, mivel a kódalkotás kizárólagos joga az övé. Működésének alapvető célja, hogy megakadályozza a helytelen kódok kialakítását és használatát.

A Karbantartó szervezet igyekszik feladatát betölteni, és napjaink gyors változásait követni. Változtatott munkamódszerén: a korábbi Newsletterek helyett most egy-egy ülése után faxon küldi meg a tagországoknak az elfogadott új országkódokat. 1992. március 24-én fontos döntéseket fogadtak el. Jóváhagyták a volt Szovjetunió területén létrejött független országok kódjait (a balti államokat kivéve, amelyeket már a februári ülésükön elfogadtak). Jóváhagyták a Jugoszlávia területén létrejött két új független ország kódjait is.

Az új magyar szabvány mindezeket tartalmazza, napjainkban azonban olyan gyorsak a változások, hogy az MSZ ISO 3166 csak a jóváhagyás napján felelhet meg a Karbantartó szervezet által megadott változásoknak, ami az adott helyzetben nem feltétlenül tükrözi a tényleges állapotot. Az új szabvány megjelenése után vált ketté pl. Csehország és Szlovákia.

A TMT hasábjait szeretnénk felhasználni arra, hogy a legfontosabb kelet-európai változásokat, amelyek a volt Szovjetunió és Jugoszlávia területét érintik, itt is közreadjuk.

A volt Szovjetunió területén kialakult országok neve, valamint két- és háromjegyű betűkódja, és háromjegyű számkódja a következő:

	Két- betűs	Három- betűs	Számkód
Azerbajdzsán	AZ	AZE	031
Azerbajdzsán Köztársaság			
Észtország	EE	EST	233
Észt Köztársaság			
Fehéroroszország**	BY	BRL	112
Fehérorosz Köztársaság			
Grúzia	GE	GEO	268
Grúz Köztársaság			
Kazahsztán	KZ	KAZ	398
Kazah Köztársaság			
Kirgizisztán	KG	KGZ	417
Kirgiz Köztársaság			
Lettország	LV	LVA	428
Lett Köztársaság			
Litvánia	LT	LTU	440
Litván Köztársaság			
Moldova	MD	MDA	498
Moldovai Köztársaság			
Oroszország	RU	RUS	643
Orosz Föderáció			
Örményország	AM	ARM	051
Örmény Köztársaság			
Tádzsikisztán	TJ	TJK	762
Tádzsik Köztársaság			
Türkmenisztán	TM	TKM	795
Ukrajna**	UA	UKR	804
Üzbegisztán	UZ	UZB	860
Üzbég Köztársaság			

* Korábban a hivatalos magyar neve Belorusszia volt.

** A korábbi szabvány tartalmazta ezeket a kódokat, mivel ezek az országok korábban is ENSZ-tagállamok voltak.

A Jugoszlávia területén kialakult független országok nevei, kódjai:

	Két- betűs	Három- betűs
Horvátország	HR	HRV
Szlovénia	SI	SVN

A számkódokat az ENSZ jelöli ki, és ezek még nem állnak rendelkezésünkre.

Kuruc Imréné
(Magyar Szabványügyi Hivatal)